

Cirkulärnr: 1990:2
Diariernr: 1989:2665
Handläggare: Ulf Edling
Ingegärd Hilborn
Avdsek: KT Räddn
J Komrätt
Datum: 1990-01-08
Mottagare: Kommunstyrelsen
Räddningsnämnden
Räddningschefen
Rubrik: Lagen och förordningen om brandfarliga och explosiva varor
Bilagor: PM 1989-12-20, Lagen (SFS 1988:868) och förordningen (SFS 1988:1145) om brandfarliga och explosiva varor

Lagen och förordningen om brandfarliga och explosiva varor

Från och med den 1 juli 1989 har räddningsnämnden fått nya uppgifter. Nämnden är bl a tillsynsmyndighet i fråga om brandfarliga varor. Juridiska avdelningen har upprättat en promemoria som belyser den nya lagstiftningens konsekvenser för räddningsnämnden. Dessutom lämnas exempel på ärenden som kan delegeras. Promemorian bifogas detta cirkulär.

Frågor i anledning av detta cirkulär kan ställas till Ingegärd Hilborn, kommunalrättssektionen eller Bo Renheim, räddnings- och försvarssektionen.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Kommunaltekniska avdelningen

Jane Cederqvist

Ulf Edling

Bilaga

Lagen (SFS 1988:868) och förordningen (SFS 1988:1145) om brandfarliga och explosiva varor

Bestämmelserna i 1988 års lag och förordning om brandfarliga och explosiva varor ersätter från och med den 1 juli 1989 bestämmelserna i 1975 års lag om explosiva och brandfarliga varor, 1961 års förordning om brandfarliga varor samt 1949 års förordning om explosiva varor.

I det följande redogör vi för vad den nya lagstiftningen innebär för räddningsnämnden. Vi behandlar också frågan om delegation och ger exempel på ärenden som kan vara lämpliga att delegera i räddningsnämnden. Förslagen skall ses som ett underlag för de enskilda kommunernas beslut om delegation. Vilka ärenden som lämpar sig för delegation måste bedömas lokalt.

När det gäller principerna för delegation inom nämnd hänvisar vi till våra tidigare cirkulär om delegation inom räddningsnämnden, cirkulär 1987:17 och 1987:86.

Enligt 16 § lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) utövar räddningsnämnden tillsynen på det lokala planet i fråga om brandfarliga varor om inte regeringen föreskriver annat. Sprängämnesinspektionen utövar den centrala tillsynen. Frågor om tillstånd beträffande brandfarliga varor prövas byggnadsnämnden (13 § LBE). Byggnadsnämnden

skall också ge förhandsbesked om en tillståndspliktig hantering kan tillåtas på en viss plats (25 § förordningen om brandfarliga och explosiva varor; FBE).

Enligt 38 § FBE får Sprängämnesinspektionen meddela föreskrifter om hur tillsynen skall organiseras. Detta har inspektionen gjort i SÄIFS 1989:2 som trädde i kraft den 1 juli 1989. I tillämpningsföreskrifterna har Sprängämnesinspektionen (SÄI) delat upp tillsynsansvaret mellan SÄI och räddningsnämnden. SÄI ansvarar för tillsynen inom försvarsmakten, vid vissa anläggningar som hanterar naturgas samt vid särskilt komplicerade anläggningar där stora mängder brandfarlig vara hanteras. Tillsynen över övriga anläggningar och anordningar ansvarar respektive kommuns räddningsnämnd för. För de allra största antalet objekt ansvarar således räddningsnämnden för tillsynen.

Tillsynen innebär att räddningsnämnden skall kontrollera att hanteringen av brandfarliga varor uppfyller de krav som ställs i LBE, FBE eller tillämpningsföreskrifter till dessa eller i villkor som kan finnas i tillståndsbeslut. Tillsynen gäller i princip all hantering som omfattas av lagstiftningen. Förutom tillståndspliktig hantering skall både anmälningspliktig hantering och annan hantering som varken fordrar tillstånd eller anmälan tillses.

I LBE och FBE saknas närmare regler om omfattningen av tillsynen och med vilka tidsintervaller tillsynen skall ske. Detta är frågor som räddningsnämnden själv har att ta ställning till. Enligt Sprängämnesinspektionens skrift "Brandfarliga varor, kommunernas roll i den nya lagstiftningen information och rekommendationer till räddningsnämnder" bör räddningsnämnden bestämma tidsintervaller för regelbunden tillsyn vid anläggningar där tillståndspliktig hantering bedrivs och besluta om stickprov för annan hantering. Räddningsnämnden bör också besluta inom vilken tid anmälningspliktig hantering bör tillses efter det anmälan inkommit. Av rekommendationerna framgår att intervallerna skall avgöras i varje enskilt fall. Där sägs också att lämpliga intervaller kan vara 1-4 år. Intervallet bör styras av hanterings omfattning och det sätt på vilket hanteringen skall ske samt företagets organisation.

Med utgångspunkt från räddningsnämndens beslut enligt ovan utförs tillsynsbesöket av räddningschefen eller andra tjänstemän under nämnden. Regler i LBE och FBE motsvarande de som gäller om brandsyneförrättare i räddningstjänstlagen saknas. Således finns inget krav på att utse särskilda tillsynsförrättare.

Att utföra tillsynen kräver inte delegation från nämnden utan är sk faktiskt handlande eller ren verkställighet. Vilka eller vilken tjänsteman som skall utföra tillsynen är närmast en arbetsledningsfråga för räddningschefen.

Inget hindrar att från samordningssynpunkt låta brandsyneförrättare även utföra tillsyn av hantering av brandfarliga varor enligt LBE. Man bör dock beakta att brandsyn och tillsyn enligt LBE sker utifrån två olika lagstiftningar.

RÄDDNINGSNÄMNDENS BEFOGENHETER

För att kunna utöva tillsynen ger den nya lagstiftningen räddningsnämnden olika befogenheter.

Nödvändiga upplysningar och handlingar samt tillträde till lokaler m m

Räddningsnämnden har enligt 17 § LBE rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Enligt förarbetena ger bestämmelsen tillsynsmyndigheten möjlighet att som ett led i den löpande tillsynen i ett visst ärende besluta att den som hanterar eller importerar en brandfarlig vara skall lämna de upplysningar eller handlingar som behövs för att tillsynen skall kunna utövas. Upplysningarna kan gälla t ex en varas egenskaper och sammansättning, den avsedda hanteringen, verksamheten, omsättningen. De handlingar

räddningsnämnden kan begära med stöd av paragrafen kan vara ritningar, beskrivningar, riskutredningar, analyser eller testprotokoll m m (jämför prop 1987/88:101 s 37).

Enligt 19 § LBE har räddningsnämnden rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga varor och får göra undersökningar och ta prover. Polisen skall lämna det biträde som behövs.

Av förarbetena (prop 1987/88:101 s 39) framgår att syftet med paragrafen främst är att underlätta för tillsynsmyndigheten att utöva tillsyn över verksamhet som bedrivs yrkesmässigt. Befogenheten bör - enligt förarbetena - utnyttjas med särskild försiktighet vad gäller enskilda hushåll. I första hand skall man försöka få tillträde genom frivillig medverkan från den som äger eller innehar områden, lokaler eller andra utrymmen i vilka brandfarliga varor hanteras.

Liknande befogenheter finns i räddningstjänstlagen för brandsyneförrättare och de som utför sotning. Skillnaden mellan lagstiftningarna är att befogenheten enligt LBE tillkommer räddningsnämnden medan befogenheten enligt räddningstjänstlagen automatiskt tillkommer den som utför brandsyn eller sotning.

Om den som utför tillsyn i ett enskilt fall behöver utnyttja befogenheterna i 17 § eller 19 § LBE kan detta betraktas som ett led i den löpande tillsynen vilket är ren verkställighet. Detta kräver således inte delegation. Internt bör man dock bestämma att den som utför tillsynen också har befogenheter enligt bestämmelserna.

Föreläggande och förbud

Enligt 18 § LBE får räddningsnämnden meddela de föreläggande och förbud som behövs i enskilda fall för att lagen eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas. I förarbetena förutsätts att föreläggande och förbud kommer att användas sparsamt. Det betonas att en tillsynsmyndighet i första hand bör försöka få rättelse vid bristande efterlevnad på frivillig väg genom råd och anvisningar och först om detta inte går tillgripa föreläggande och förbud mot viss hantering.

Ett föreläggande eller förbud får förenas med vite. Räddningsnämnden får också förordna om rättelse på den enskildes bekostnad. Ett sådant förordnande bör aktualiseras först om det finns skäl att anta att föreläggande eller förbud med eller utan vite, inte kommer att åtgärdas eller att det inte skulle ske tillräckligt snabbt, eller inte skulle leda till åsyftat resultat.

I fråga om utdömning av vite gäller bestämmelserna i lagen (1985:206) om viten.

Att meddela rekommendationer genom råd och anvisningar får ses som ren verkställighet och kräver således ingen delegation från nämnden.

När det gäller möjligheten att delegera beslut om föreläggande och förbud mot viss hantering innehåller inte kommunallagens delegationsregel något uttryckligt delegationsförbud. I lagmotiven anges dock att delegation bör förekomma främst i rutinärenden. Vidare sägs att förutsättningarna för vad som kan och bör delegeras varierar mellan kommuner av olika storlek och att det bör ankomma på kommunerna själva att bestämma hur delegationsreglerna skall tillämpas. I vilken utsträckning föreläggande och förbud enligt LBE bör delegeras måste därför bedömas lokalt.

Föreläggande eller förbud vid vite eller beslut om rättelse på den enskildes bekostnad får dock inte delegeras utan sådana beslut fattas av nämnden (jfr 11 § räddningstjänstlagen).

ANDRA UPPGIFTER

Förutom tillsynen skall räddningsnämnden handlägga vissa andra uppgifter såsom ta emot anmälan, medge undantag i vissa fall för förbudet mot öppen eld, medge försöksdrift m m.

Räddningsnämnden skall enligt 21 § FBE ta emot anmälan om hantering av mindre mängd brandfarlig vara. Att ta emot anmälan är ren verkställighet och kräver inte delegation.

Räddningsnämnden skall vidare underrättas om utsedda föreståndare enligt 36 § FBE. Att motta en sådan anmälan är också ren verkställighet.

Där brandfarliga varor hanteras på sådant sätt att de kan antändas är det förbjudet att röka eller vidta andra åtgärder som kan ge upphov till öppen eld eller till farliga gnistor eller annat som kan antända varorna (13 § FBE). Generellt undantag vid tillståndspliktig hantering av brandfarliga varor meddelas av byggnadsnämnden. Undantag för enstaka tillfällen och vid hantering som inte är tillståndspliktig meddelas av räddningsnämnden (24 § FBE). Av kommentaren (s 75) framgår att detta gäller även inom Sprängämnesinspektionens tillsynsområde med undantag av hantering inom försvarsmakten. Alla undantag skall meddelas att gälla för viss tid och får förenas med villkor.

Räddningsnämndens beslutanderätt enligt 24 § får anses vara delegerbar under förutsättning att kravet på rutinmässighet iakttas.

I vissa fall skall finnas anslag som upplyser om förbudet mot öppen eld och varnar för brand- och explosionsriskerna s k varningsanslag (13 och 14 §§ FBE). Räddningsnämnden har möjlighet att meddela undantag för kravet om anslag. Nämndens beslutsrätt får anses delegerbar.

Ingen tillståndspliktig hantering får påbörjas förrän byggnadsnämnden efter avsyning medgett detta. Räddningsnämnden kan dock medge att en anordning eller anläggning tas i bruk för provning eller liknande förberedelse s k försöksdrift innan byggnadsnämnden fattat beslut (30 § FBE).

Räddningsnämndens beslut att medge försöksdrift får anses delegerbart.

Innan byggnadsnämnden beslutar om tillstånd skall avsyning göras av de anordningar och anläggningar som skall användas för hanteringen. Vid avsyning som rör hantering av brandfarliga varor skall företrädare för räddningsnämnden närvara (31 § FBE). Räddningsnämnden bör utse någon som företräder nämnden. Beslut om detta är ingen delegation och skall således inte tas in i delegationsordningen utan kan ingå i arbetsordning eller i ett särskilt beslut.

Innan byggnadsnämnden meddelar tillstånd eller ger förhandsbesked skall nämnden, om inte omständigheterna i ärendet gör det onödigt, samråda med bl a räddningsnämnden. Samma gäller i ärenden där Sprängämnesinspektionen eller polismyndigheten meddelar tillstånd eller ger förhandsbesked (26 och 27 §§ FBE). Beträffande möjligheten att delegera yttranden/samråd hänvisar vi till vad som angetts i cirkulär 1987:86 om delegation inom räddningsnämnden, s 3.

AVGIFTER

Av 20 § andra stycket LBE framgår att kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om avgifter för kommunala myndigheters verksamhet. Sådana avgifter får således avse kostnader för tillståndsgivning och tillsyn. Avgifterna får tas ut med högst ett belopp som motsvarar kommunens genomsnittskostnad för räddningsnämndens åtgärder i samband med tillsynen. Kostnadsuttaget skall i likhet med vad som gäller för brandsyn grundas på självkostnadsprincipen. Avgifterna skall anges i taxa som beslutas av kommunfullmäktige.

ÖVERKLAGANDE

Räddningsnämndens beslut i tillsynsärenden t ex föreläggande eller förbud kan överklagas genom förvaltningsbesvär hos Sprängämnesinspektionen. Detta gäller också beslut som fattas med stöd av delegation av t ex tjänsteman. Gången för ett överklagande är således olika i brandsynerärenden, som överklagas till länsstyrelsen, och tillsynsärenden enligt LBE.

Inspektionens beslut får inte överklagas (28 § LBE).

Med stöd av 29 § LBE kan förordnas att beslut om föreläggande, förbud eller rättelse på den enskildes bekostnad skall gälla med omedelbar verkan dvs utan hinder av att beslutet inte vunnit laga kraft t ex genom överklagande.

Kommunfullmäktiges beslut att fastställa taxa kan överklagas genom kommunalbesvär.

EXEMPEL PÅ DELEGATION

Delegationsbemyndigandet från fullmäktige till räddningsnämnden i vårt cirkulär 1987:86 bilaga 1 avseende ärenden om brandfarliga varor täcker inte den nya lagstiftningen. Fullmäktige bör därför ändra sitt tidigare bemyndigande till att avse följande.

Ärenden enligt lagen och förordningen om brandfarliga varor och explosiva varor med undantag av föreläggande och förbud vid vite eller beslut om rättelse på den enskildes bekostnad.

I bilaga 1 ger vi exempel på ärenden som räddningsnämnden bör kunna delegera inom fullmäktiges bemyndigande. Förteckningen gör inte anspråk på att vara heltäckande. Förutsättningarna för vad som kan eller bör delegeras varierar mellan kommuner av olika storlek.